

УДК 796:340(477)(094)
DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2024.1.308710>

ВАЛЕНТИНА БОНДАРЕНКО

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0326-0356>

(Полтава)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: val.vl.bond@gmail.com

ОКСАНА КОРНОСЕНКО

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9376-176X>

(Полтава)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: kornosenko@ukr.net

МАКСИМ СЕРГЄЄВ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-14072-0264>

(Полтава)

Place of study: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: m.sergeev89@gmail.com

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ: АНАЛІЗ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПОЛЯ

Анотація. У статті розглядаються особливості дослідження питань регулювання правовідносин у фізичній культурі і спорті та етапі становлення спортивного права як галузі законодавства. Фізична культура і спорт як об'єкт наукового дослідження привертає увагу дослідників різних галузей, зокрема і правознавців, які активно вивчають феномен спортивного права, намагаючись удосконалити вітчизняне законодавство у цьому напрямі та привести його у відповідність до міжнародного.

Тривало та широко науковцями та практиками дискутуються різні аспекти правовідносин у фізкультурно-спортивній галузі: виокремлення і становлення спортивного права; концепція спортивного права; джерела права; цивільні, адміністративні і трудові відносини у спорті тощо. Наразі очевидним є те, що у регулювання правовідносин у фізичній культурі і спорті мають місце проблемні питання пов'язані як з прогалинами, так і з суперечностями, які потребують правового забезпечення й чіткого впорядкування, постійних доповнень, удосконалення, а іноді й кардинальних змін.

Ключові слова: фізична культура, спорт, професійний спорт, правовідносини, модель спортивного законодавства, термінологія спортивного права.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Фізична культура як соціально обумовлена система спрямована на досягнення соціально значимої мети, важливої, як для розвитку самої людини, так і для прогресу суспільства в цілому. Вона формується відповідно потреб (особистих, суспільних, державних), розвивається під впливом їх змін, має історичний характер, виступає як один із видів і типів суспільної практики, що протікає в рамках певної соціальної організації. Як системне утворення вона тісно пов'язана з іншими соціальними системами: економікою, політикою, наукою, медициною, освітою, культурою, правом тощо.

У сучасному науковому світі особливої ваги набувають питання дослідження фізичної культури, її системо формуючих процесів життєдіяльності, історії, практики тощо. Природу її існування й подальшого продукування розглядають фахівці з педагогіки, психології, філософії освіти, соціології, реабілітології та валеології, теорії і методики фізичного виховання та спорту. До вивчення проблематики долучилися й правознавці, адже, фізична культура – це унікальний соціальний інститут, який через фізичне виховання і спорт забезпечує розвиток, поширення та засвоєння рухової культури людини та людства в цілому, започатковує міжособистісні стосунки на змаганнях, співпрацю та взаємодію між спортсменами у межах команди та суперниками, між спортсменами та тренерами, організаторами та спортивними суддями, спортивними функціонерами тощо. Саме тому у полі зору правознавців перебувають суспільно-правові відносини у спорті, як підсистеми фізичної культури.

Україна проголошує себе як правова та соціальна держава, яка через владні повноваження бере зобов'язання забезпечувати життєдіяльність суспільства, гарантувати захист прав та законних інтересів громадян у всіх сферах суспільного життя, в тому числі, і у фізичній культурі. У цьому контексті, завдання права полягають в урегулюванні цих відносин відповідною сукупністю нормативних актів, що мають різну юридичну силу (закони, постанови, укази, інструкції тощо).

Упродовж кількох десятиліть фізкультурно-спортивний рух і у світі, і в Україні активно комерціалізується, що, безумовно, спричиняє виникнення нових правовідносин, появу низки суперечливих питань, які вимагають вирішення. Варто зазначити, що на сьогодні частина суспільних відносин у практиці фізичної культури і спорту не охоплені правовим регулюванням, а значить зростає їх обсяг, за чим, відповідно, не встигає розвиток законодавства. Мають місце необґрунтовані рішення з боку спортивних функціонерів, або ж не виконуються рішення суду, а серед науковців та практиків тривають дискусії щодо нормативно-правового регулювання правовідносин у цій царині.

На сучасному етапі динамічний розвиток фізкультурно-спортивної галузі актуалізує необхідність проведення глибокого аналізу стану вивчення правового регулювання зазначеної системи відносин, обґрунтування можливих напрямів удосконалення вітчизняного законодавства та приведення його у відповідність до міжнародного, оскільки **в рамках інтеграції України до Європейського Союзу необхідно провести численні реформи для оптимізації різних галузей. Зокрема, сфері фізичної культури та спорту слід приділити більше уваги та ресурсів для її розвитку та вдосконалення.**

Аналіз основних досліджень і публікацій свідчить, що різні аспекти правовідносин у фізкультурно-спортивній галузі (виокремлення і становлення спортивного права; концепція спортивного права; джерела права; цивільні, адміністративні і трудові відносини у спорті тощо) тривалий час є предметом дослідження науковців і практиків. Зокрема, невирішені проблеми цього питання розглядали А. Апаров, С. Балабан, О. Балинська, Г. Бордюгова, М. Василенко, З. Дубінська, Г. Гаро, О. Кушнір, О. Лавренюк, О. Моргунова, С. Нікітенко, М. Олійник, А. Палюх, А. Полянський, І. Процик, А. Скрипник, О. Сердюкова, Р. Чередник, М. Шевців та інші. Це є свідченням того, що переважна більшість спортивних правовідносин залишається нерегламентованою в українському законодавстві. **Відсутність єдиного підходу серед науковців і законодавців щодо визнання спортивного права як самостійної галузі в національній правовій системі зумовлює необхідність проводити нові наукові дослідження з цієї тематики.**

Мета статті – висвітлити стан та особливості дослідження питань регулювання правовідносин у фізичній культурі і спорті та етапі становлення спортивного права як галузі законодавства.

Виклад основного матеріалу. У своєму дослідженні ми не прагнемо занурюватися у далеку історію виникнення фізичної культури та висвітлювати взаємодію всіх її учасників в середині цієї системи та поза нею, зосереджуватися на законодавчо-правових актах до початку 90-х років минулого століття, які були підставою для побудови вертикалі управління цим напрямом та зумовлювалися конкретними завданнями, суспільними запитами, специфікою соціально-політичної та економічної ситуації. Зосередимося на часі від моменту проголошення незалежності в Україні, коли розпочався новий етап державно-правового регулювання фізичної культури і спорту. У системі публічного адміністрування фізкультурно-спортивною галуззю цього періоду з'являється новий орган виконавчої влади – Міністерство України у справах молоді і спорту (1991 р) як правонаступник попереднього, а пізніше і Державний комітет України з фізичної культури і спорту (1996 р), прийняття ж Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (1993 р) стало підґрунтям для подальшого творення норм та інститутів, що регулюють правовідносини у цій галузі.

Активні процеси обговорення у публічному просторі питань правового регулювання галузі фізичної культури і спорту в Україні тривають упродовж 20-ти років. Це зумовлено насамперед тим, що існує чітке сприйняття галузі як пріоритетного напрямку гуманітарної (соціальної і економічної) політики держави, зростанням обсягу правових відносин, які необхідно регулювати, появою нових джерел права, які мають особливе значення для правової теорії і практики.

Питання неврегульованості правовідносин у сфері спорту спричиняють невизначеність у правозастосуванні, неоднорідність дії тих чи інших норм. Для того, щоб окреслити коло дискусійні питання, на нашу думку, варто звернути увагу на дослідження, які прямо чи опосередковано висвітлюють спортивну тематику. З цього приводу О. Лавренюк (2018, с. 104) висловив міркування, що система національного законодавства у сфері спорту України є досить громіздкою, розгалуженою та недостатньо ефективною, і потребує перегляду та удосконалення. С. Нікітенко (2018, с. 102-111) розглядає регулювання правовідносин у спорті з точки зору державного управління та робить спробу виокремити основні підходи щодо її. Натомість Г. Гаро та О. Кушнір (2017) зауважують, що говорити про наявність окремої самостійної галузі спортивного права в Україні поки ще зарано, на їхню думку, вона лише формується та зосереджують увагу на існуванні міжгалузевого інституту спортивного права. Автори визначають, що сферою спортивного права охоплюється широке коло правовідносин комплексної спрямованості, зокрема, правове регулювання професійного, студентського, дитячо-юнацького спорту в Україні; громадських фізкультурно-спортивних організацій та об'єднань, правовий статус спортсменів,

тренерів та інших учасників спортивної діяльності тощо. Дослідники (Г. Гаро, & С. Кушнір, 2017) привернули увагу до проблем що ускладнюють розвиток спорту в державі: не ратифіковані ряд міжнародно-правових відносин, відсутність спортивного арбітражного суду тощо.

У свою чергу дослідник суспільних відносин у сфері спорту А. Апаров (2010; 2012; 2017) пропонує розглядати спортивне право як утворення, що має ознаки відносної самостійності та характеризується комплексністю норм, а тому і наявністю особливих механізмів правового регулювання, що спрямовані на ефективне збалансування між собою приватних і публічних елементів в означеній сфері. Такої ж думки і Г. Бордюгова (2009), яка висловлюється про доцільність виділення спортивного права в окрему галузь, хоча воно й перебуває на межі багатьох галузей і включає в себе велику кількість елементів цивільного, трудового, фінансового та міжнародного права. Міжнародно-правові аспекти співробітництва у спорті поруч з Г. Бордюговою (2009) також розглядали С. Андрейченко (2020), М. Василенко (2017), О. Костюченко (2012), О. Макогон (2015), О. Моргунов (2013; 2020), А. Палюх (2019) та ін. Однак, поміж науковців не має одностайності навіть у визначенні поняття «міжнародне спортивне право», їх погляди мають розбіжності і у трактуванні змісту цього поняття, і у застосуванні підходів до його розуміння, зазначає С. Андрейченко (2020, с.377-380).

Тривалі дискусії науковців щодо нормативно-правового регулювання правовідносин у практиці фізичної культури і спорту підтверджують об'єктивну необхідність чіткого визначення й окреслення засад формування моделі спортивного законодавства. У цьому контексті слушною є думка Р. Чередника (2012) про те, що кожна галузь права має власні особливості її застосування, котрі зумовлені юридичними доктринальними традиціями та специфікою галузевої правотворчості. Ми поділяємо погляди відомих науковців і практиків у зазначеній царині, зокрема Р. Чередника (2011, с. 272–279), О. Моргунова (2020), згідно з якими означена місія покладена на спортивне право, яке поєднує в собі норми конституційного, адміністративного, трудового, цивільного та інших галузей права. У вітчизняній юридичній науці започатковується предметне дослідження феномену спортивного права. Результатом цього стають захищені дисертації, зокрема, предметом дослідження Г. Бордюгової (2009) був вплив міжнародного спортивного права на формування національної галузі права «Спортивне право України», а О. Моргунов (2013) обґрунтовував необхідність існування у межах системи адміністративного права України нового правового утворення – адміністративно-спортивного права, С. Балабан (2017) розглядав особливості публічного адміністрування сферою фізичної культури і спорту; О. Ющик (2020) зробив ґрунтовний теоретико-правовий аналіз формування в національній системі спортивного права; О. Турияця (2022) досліджував питання конституційно-правового регулювання професійного спорту в Україні.

До когорти дослідників питань регулювання правовідносин у сфері спорту доєдналася З. Дубінська (2021). Науковиця систематизувала наукові підходи до вивчення спортивного права; узагальнила національний, міжнародний та іноземний досвід регулювання правових відносин у спорті; окреслила тенденції розвитку спортивного права в Україні та виокремити проблеми, що перешкоджають його розвитку.

Актуальні проблеми правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів в Україні стали предметом дослідження А. Полянського (2015). Це одне із перших досліджень в Україні в якому професійний спорт розглянутий як особливий різновид трудової діяльності. Правознавець зосередив увагу на питаннях реалізації конституційного права на працю професійними спортсменами; розкрив зміст, особливий характер праці та особливі умови виконання роботи у професійному спорті; обґрунтував підстави (трудоий договір/контракт) для набуття статусу «спортсмен-професіонал». Автор окреслив важливі моменти трудових угод: дотримання трудової (спортивної) дисципліни та персональна відповідальність за виконання умов контракту; підпорядкування керівництву та тренерам спортивної організації; визнання нормативних документів спортивної організації до якої він належить (клубу, команди, федерації тощо). Щодо дисциплінарних стягнень, автор висловив слушну думку про необхідність закріплення вичерпного переліку підстав притягнення професійного спортсмена до дисциплінарної відповідальності та видів дисциплінарних стягнень, а також визначення порядку їх застосування у Законі України «Про фізичну культуру і спорт». Важливими, на нашу думку, є окреслене дослідником коло питань, щодо обов'язків іншої сторони трудової угоди – роботодавців, а саме: забезпечення безпеки життя і здоров'я спортсмена; питання дискваліфікації професійного спортсмена; страхування життя й здоров'я; оплата госпіталізації у разі отримання травми в процесі тренування чи змагання тощо.

О. Макогон (2015) у своїй роботі досліджує сутність спортивного права України, розкриваючи основні аспекти та принципи, які лежать в його основі. О. Моргунов (2014) аналізує поняття та систему джерел спортивного права, визначаючи їхню роль у формуванні правового поля спортивної діяльності. Також він розглядає суб'єктів адміністративно-спортивних правовідносин та їх систему.

Поміж науковців є чітке розуміння того, що однією з основних причин виникнення протиріч між правовими актами є не уніфіковане використання нормативної термінології у різних нормативних актах. У своїх працях до тлумачення юридичної термінології, у тому числі і пов'язаною з фізичною культурою і спортом, неодноразово зверталися М. Олійник та А. Скрипник (2000), які розглядали

поняття «спорт», «фізична культура», «туризм» як об'єкти організації та управління; О. Ющик (2020) запропонував авторське визначення спортивного права як галузі світової правової системи, яку складають правові норми, що регулюють права та обов'язки суб'єктів спорту у спортивних правовідносинах; С. Балабан (2017) удосконалив зміст низки понять, зокрема: «спортивний трансфер», «спортивний тренер», «спортивний агент», «спортивний глядач», «об'єкти спорту», «студентський спорт» та інші; авторські визначення таких понять, як «спортивні правовідносини» (правовідносини у спорті), «спортивне законодавство», «спортивне право» та інші були запропоновані З. Дубінською (2021). Понад 300 термінів, підготовлених на основі нормативно-правових актів та статутних і регламентних документів, використовуваних на території України в сфері спорту, а також термінологію, яка використовується при розгляді справ, пов'язаних із вживанням заборонених речовин (допінгу) містить словник укладений Г. Бордюговою (2007). Теоретичним підґрунтям для подальшого практичного вдосконалення всієї сфери спорту стало упорядкування термінології спортивного права зроблене І. Процик (2011, с. 171–174). Авторка проаналізувала українські терміни спортивного права, як самостійної галузі права, що перебуває на стику національного та міжнародного права й активно формується в Україні.

При вивченні поглядів науковців щодо предмету правового регулювання спортивного права встановлено наявність значної кількості дефініцій цього терміну. Узагальнивши науковий доробок учених можемо навести наступне визначення категорії «спортивне право» як сукупність суспільних відносин, що виникають та реалізуються у процесі організації і проведення спортивних заходів, формування правового статусу об'єктів та суб'єктів відносин у сфері спорту, проведенні контролю за дотриманням чинного законодавства, спеціальних правил, регламентів. Отже, спортивне право є комплексною галуззю, що регулює досить значний обсяг відносин.

Висновки. Наразі очевидним є те, що у регулювання правовідносин у фізичній культурі і спорті мають місце проблемні питання пов'язані як з прогалинами, так і з суперечностями, які потребують правового забезпечення й чіткого впорядкування, постійних доповнень, удосконалення, а іноді й кардинальних змін. На цьому у своїх роботах наголошують С. Балабан (2017), Г. Бордюгова (2009), О. Моргунов (2012), Р. Чередник (2011), Н. Ярова (2009) та інші.

Проведений аналіз дослідницького поля зазначеного питання свідчить, що: нормативно-правова база для успішного розвитку галузі фізична культура і спорт в Україні існує, однак регулювання здійснюється великим за великим за обсягом, але значною мірою неупорядкованим масивом правового матеріалу; у вітчизняній юридичній науці практично відсутні ґрунтовні дослідження, присвячені розкриттю поняття й змісту категорійного апарату у сфері фізичної культури і спорту; питання, щодо запровадження Спортивного кодексу України наразі є дискусійним. Основна проблема полягає у відсутності чіткого визначення предмету і методу цієї галузі права. Однак, сучасний розвиток спортивного права України неможливий без урахування міжнародних стандартів та доктрини міжнародного спортивного права, тому подальші дослідження вітчизняних вчених варто спрямовувати на вивчення та удосконалення спортивного права в контексті міжнародних вимог та стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Андрейченко С. С. Міжнародне спортивне право: доктринальне обґрунтування = International sports law: doctrinal basis. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 377–380. URL: http://lsej.org.ua/4_2020/91.pdf
- Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Правознавство*. 2017. Т. 22, № 1(30). С. 6–19. URL: <http://heraldlaw.onu.edu.ua/article/view/1264794>
- Апаров А. М. Сутнісна характеристика спортивних змагань як виду цивільно-правових відносин. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право* : зб. наук. пр. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 12. С. 95–98. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/18785>
- Балабан С. М. Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту : дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2017. 207 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/26540?mode=full>.
- Бордюгова Г. Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України» : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11. Київ, 2009. 19 с.
- Василенко М. Д. Становлення спортивного права в Україні як галузі юридичної науки в контексті розвитку міжнародного спортивного права. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2017. Вип. 78. С. 34–40. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/90527>
- Гаро Г. О., Кушнір О. О. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів. *Протокол. Юридичний інтернет ресурс*. URL: https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/
- Дубінська З. П. Особливості врегулювання правовідносин у сфері спорту: теоретико-правовий підхід : дис. ... д-ра філософії. Львів, 2021. 220 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3675/1/dubinska_d.pdf
- Заїченко Л. І. Спортивний клуб в системі господарсько правових відносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Нац. ун-т України ім. Ярослава Мудрого. Харків. 2015. 195 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AVTOREF_2016/Zaichenko_L_I_2015.pdf

- Заїченко Л. І. Щодо питання формування спортивного законодавства та спортивного права. *Юридична осінь 2012 року* : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (13 листоп. 2012 р.) / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". Харків, 2012. С. 245–247. URL: <http://dspace.nulau.edu.ua:8088/handle/123456789/3423>
- Костюченко О. А. До питання формування національного спортивного законодавства. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 3 (25). С. 90–94. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Visnyk_Akademii_advokatury_Ukrainy/2012_N3_25.pdf
- Лавренюк О. Проблеми правового регулювання відносин у сфері спорту. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 100–104. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/517/495>
- Макогон О. В. Сутність спортивного права України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Т. 12, № 1 (32). С. 70–78. URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/visnyk/article/viewFile/872/822>
- Моргунов О. А. Адміністративно-спортивне право як підгалузь адміністративного права України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07.081. Запоріжжя, 2013. 207 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ddb1b5e7-8399-4573-b1ff-965e51389d18/content>
- Моргунов О. А. Публічне адміністрування у сфері фізичної культури і спорту в Україні : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.07.081 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 430 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/35676/1/Morhunov%20Oleksandr%20dys.pdf>
- Моргунов О. А. Суб'єкти адміністративно-спортивних правовідносин та їх система. *Європейські перспективи*. 2014. № 5. С. 39–44.
- Моргунов О. А. Поняття та система джерел спортивного права. *Форум права*. 2011. № 2. С. 624–629.
- Нікітенко С. В. Державне управління фізичною культурою і спортом в Україні. Історіографія проблеми. *Стратегія і тактика державного управління* : зб. наук. пр. Рівне. 2018. Вип. 1/2. С. 102–111. URL: <https://er3.nuwm.edu.ua/16287/1/102-111.pdf>
- Олійник М. О., Скрипник А. П. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні. Харків : Харківський державний інститут фізичної культури, 2000. 292 с.
- Палюх А. Я. Системний підхід у правовому регулюванні фізкультурно-спортивної сфери. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2 (18). С. 92–98. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/1159/1164>
- Полянський А. О. Правове регулювання трудових відносин професійних спортсменів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 193 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/95c/dis_Polianskyi%20A.O..pdf
- Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
- Процик І. Термінологія спортивного права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології*. 2010. № 675. С. 171–174. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-675-2010/terminologiya-sportyvno-go-prava>
- Спортивне право України : навч. посіб. для студ. внз / А. М. Апаров; Київ. держ. акад. вод. трансп. ім. Гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного. Київ : Істина, 2012. 518 с.
- Тіхонова М. А. До проблеми виокремлення спортивного права. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 1 (52). С. 22–29. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/12387abd-e3d4-4858-85b6-43d5f7068384/content>
- Туряниця О. О. Конституційно-правове регулювання професійного спорту в Україні : дис. ... д-ра. філософії / Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2022. 193 с.
- Чередник Р. В. Різномодельність спортивного права України. *Правове життя сучасної України* : матеріали міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квіт. 2012 р.). / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2012. Т. 1 С. 136–137. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7185>
- Чередник Р. В. Спорт як сфера правового регулювання: загальнотеоретичний аспект. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса, 2011. Вип. 60. С. 556–562. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_20_11_60_79.pdf
- Чередник Р. В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. Одеса : Фенікс. 2011. Вип. 42. С. 272–279.
- Ющик О. О. Спортивне право: теоретико-правовий аналіз, поняття, формування в національній правовій системі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Навчально-науковий інститут права імені Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2020. 220 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/2020/yushchik-o.o.-sportivne-pravo---teoretiko-pravoviy-analiz_ponyattya_-formuvannya-v-natsionalniy-pravoviy-sistemi_d.pdf

REFERENCES

- Andreichenko, S. S. (2020). Mizhnarodne sportyvne pravo: doktrynalne obgruntuvannya [International sports law: doctrinal basis]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Legal scientific electronic journal], 4, 377–380. Retrieved from http://lsej.org.ua/4_2020/91.pdf [in Ukrainian].
- Aparov, A. M. (2010). Sutnisna kharakterystyka sportyvnykh zmahan yak vydu tsyvilno-pravovykh vidnosyn [The essential characteristic of sports competitions as a type of civil-legal relations]. In *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 18. Ekonomika i pravo* [Scientific journal of NPU named after N. P. Drahomanov. Series 18. Economics and Law] (Vol. 12, pp. 95–98). Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/18785> [in Ukrainian].

- Aparov, A. M. (2017). Kontseptsiiia sportyvnoho prava: ohliad kliuchovykh aspektiv [The concept of sports law: an overview of key aspects]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova. Pravoznavstvo* [Bulletin of I. I. Mechnikov ONU. Jurisprudence], 22, 1 (30), 6-19. Retrieved from <http://heraldlaw.onu.edu.ua/article/view/1264794> [in Ukrainian].
- Aparov, A. M. (Ed.). (2012). *Sportyvne pravo Ukrainy* [Sports Law of Ukraine]. Kyiv: Istyna [in Ukrainian].
- Balaban, S. M. (2017). *Publichne administruvannya sferoiu fizychnoi kultury ta sportu* [Public administration of the field of physical culture and sports] (PhD dissertation). Dnipropetrovsk, Ukraine. Retrieved from <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/26540?mode=full> [in Ukrainian].
- Bordiuhova, H. Yu. (2009). *Mizhnarodne sportyvne pravo yak osnova dlia formuvannia natsionalnoi haluzi prava "Sportyvne pravo Ukrainy"* [International Sports Law as a basis for the formation of the national field of law "Sports Law of Ukraine"] (Extended abstract of PhD dissertation). Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
- Cherednyk, R. V. (2011). Sport yak sfera pravovoho rehuliuвання: zahalnoteoretychnyi aspekt [Sport as a sphere of legal regulation: general theoretical aspect]. In *Aktualni problemy derzhavy i prava* [Actual problems of state and law] (Vol. 60, pp. 556-562). Odesa. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2011_60_79.pdf [in Ukrainian].
- Cherednyk, R. V. (2011). Stanovlennia sportyvnoho prava yak kompleksnoi haluzi v pravovii systemi Ukrainy [The formation of sports law as a complex industry in the legal system of Ukraine]. In *Aktualni problemy polityky* [Current policy issues] (Vol. 42, pp. 272-279). Odesa: Feniks [in Ukrainian].
- Cherednyk, R. V. (2012). Rізnodzherelnist sportyvnoho prava Ukrainy [Diversity of sports law of Ukraine]. In *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy* [Legal life of modern Ukraine] (Vol. 1, pp. 136-137). Odesa: Feniks. Retrieved from <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7185> [in Ukrainian].
- Dubinska, Z. P. (2021). *Osoblyvosti vrehuliuвання pravovidnosyn u sferi sportu: teoretyko-pravovyi pidkhid* [Peculiarities of the settlement of legal relations in the field of sports: theoretical and legal approach] (PhD dissertation). Lviv, Ukraine. Retrieved from http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3675/1/dubinska_d.pdf [in Ukrainian].
- Haro, H. O., & Kushnir, O. O. (2017). Sportyvne pravo: ohliad natsionalnoho zakonodavstva i mizhnarodnykh standartiv [Sports law: review of national legislation and international standards]. In *Protokol. Yurydychnyi internet resurs* [Protocol. Legal Internet resource]. Retrieved from https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/ [in Ukrainian].
- Kostiuchenko, O. A. (2012). Do pytannia formuvannia natsionalnoho sportyvnoho zakonodavstva [On the issue of formation of national sports legislation]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy* [Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine], 3 (25), 90-94. Retrieved from https://shron1.chtyvo.org.ua/Visnyk_Akademii_advokatury_Ukrainy/2012_N3_25.pdf [in Ukrainian].
- Lavreniuk, O. (2018). Problemy pravovoho rehuliuвання vidnosyn u sferi sportu [Problems of legal regulation of relations in the field of sports]. *Yurydychnyi visnyk* [Legal Bulletin], 4, 100-104. Retrieved from <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/517/495> [in Ukrainian].
- Makohon, O. V. (2015). Sutnist sportyvnoho prava Ukrainy [Essence of sports law of Ukraine]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy* [Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine], 12, 1 (32), 70-78. Retrieved from <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/visnyk/article/viewFile/872/822> [in Ukrainian].
- Morhunov, O. A. (2013). *Administrativno-sportyvne pravo yak pidhaluz administrativnoho prava Ukrainy* [Administrative and sports law as a sub-branch of administrative law of Ukraine] (PhD dissertation). Zaporizhzhia, Ukraine. Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ddb1b5e7-8399-4573-b1ff-965e51389d18/content> [in Ukrainian].
- Morhunov, O. A. (2014). Sub'iekty administrativno-sportyvnykh pravovidnosyn ta yikh systema [Subjects of administrative and sports legal relations and their system]. *Yevropeyski perspektyvy* [European prospects], 5, 39-44 [in Ukrainian].
- Morhunov, O. A. (2020). *Publichne administruvannya u sferi fizychnoi kultury i sportu v Ukraini* [Public administration in the field of physical culture and sports in Ukraine] (PhD dissertation). Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav, Kharkiv, Ukraine. Retrieved from <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/35676/1/Morhunov%200leksandr%20dys.pdf> [in Ukrainian].
- Morhunov, O. A. (2011). Poniattia ta systema dzherel sportyvnoho prava [Concept and system of sources of sports law]. *Forum prava* [Law Forum], 2, 624-629.
- Nikitenko, S. V. (2018). Derzhavne upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom v Ukraini. Istoriografiia problem [State Department of Physical Culture and Sports in Ukraine. Historiography of the problem]. In *Stratehiia i taktyka derzhavnoho upravlinnia* [Strategy and tactics of public administration] (Vol. 1-2, pp. 102-111). Rivne. Retrieved from <https://ep3.nuwm.edu.ua/16287/1/102-111.pdf> [in Ukrainian].
- Oliinyk, M. O., & Skrypnyk, A. P. (2000). *Pravovi osnovy orhanizatsii ta upravlinnia fizychnoiu kulturoiu, sportom i turyzmozom v Ukraini* [Legal foundations of organization and management of physical culture, sports and tourism in Ukraine]. Kharkiv: Kharkivskiy derzhavnyi instytut fizychnoi kultury [in Ukrainian].
- Paliukh, A. Ya. (2019). Systemnyi pidkhid u pravovomu rehuliuванні fizkulturno-sportyvnoi sfery [Systematic approach in the legal regulation of the physical culture and sports sphere]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava* [Philosophical and methodological problems of law], 2 (18), 92-98. Retrieved from <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/1159/1164> [in Ukrainian].
- Polianskyi, A. O. (2015). *Pravove rehuliuвання trudovykh vidnosyn profesiynykh sportsmeniv v Ukraini* [Legal regulation of labor relations of professional athletes in Ukraine] (PhD dissertation). Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraine. Retrieved from https://scc.knu.ua/upload/iblock/95c/dis_Polianskyi%20A.O.pdf [in Ukrainian].
- Pro fizychnu kulturu i sport* [On physical culture and sports] № 3808-XII (1993). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> [in Ukrainian].

- Protsyk, I. (2010). Terminolohiia sportyvnoho prava [Terminology of sports law]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya: Problemy ukrainskoi terminolohii* [Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Problems of Ukrainian terminology], 675, 171-174. Retrieved from <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-675-2010/terminologiya-sportyvno-go-prava> [in Ukrainian].
- Tikhonova, M. A. (2011). Do problemy vyokremlennia sportyvnoho prava [To the problem of allocating sports law]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav* [Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs], 1 (52), 22-29. Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/12387abd-e3d4-4858-85b6-43d5f7068384/content> [in Ukrainian].
- Turianytsia, O. O. (2022). *Konstytutsiino-pravove rehuliuвання profesiinoho sportu v Ukraini* [Constitutional and legal regulation of professional sports in Ukraine] (PhD dissertation). Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad "Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet", Uzhhorod, Ukraine.
- Vasylenko, M. D. (2017). Stanovlennia sportyvnoho prava v Ukraini yak haluzi yurydychnoi nauky v konteksti rozvytku mizhnarodnoho sportyvnoho prava [The formation of sports law in Ukraine as a branch of legal science in the context of the development of international sports law]. In *Aktualni problemy derzhavy i prava* [Actual problems of state and law] (Vol. 78, pp. 34-40). Odesa: Vydavnychiy dim "Helvetyka" Retrieved from <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/90527> [in Ukrainian].
- Yushchik, O. O. (2020). *Sportyvne pravo: teoretyko-pravoviy analiz, poniattia, formuvannia v natsionalnii pravovii systemi* [Sports law: theoretical and legal analysis, concepts, formation in the national legal system] (PhD dissertation). Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine. Retrieved from http://idpnan.org.ua/files/2020/yushchik-o.o.-sportivne-pravo---teoretiko-pravoviy-analiz_ponyattya_-formuvannya-v-natsionalniy-pravoviy-sistemi_d.pdf [in Ukrainian].
- Zaichenko, L. I. (2012). Shchodo pytannia formuvannia sportyvnoho zakonodavstva ta sportyvnoho prava. In *Yurydychna osin 2012 roku* [Legal Fall 2012] (pp. 245-247). Kharkiv. Retrieved from <http://dspace.nulau.edu.ua:8088/handle/123456789/3423> [in Ukrainian].
- Zaichenko, L. I. (2015). *Sportyvnyi klub v systemi hospodarsko pravovykh vidnosyn* [Sports club in the system of economic legal relations] (PhD dissertation). Nats. un-t Ukrainy im. Yaroslava Mudroho, Kharkiv, Ukraine. Retrieved from https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AVTOREF_2016/Zaichenko_L_I_2015.pdf [in Ukrainian].

VALENTINA BONDARENKO

OKSANA KORNOSENKO

MAXIM SERHIEV

REGULATION OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT: ANALYSIS OF THE FIELD OF RESEARCH

Abstract. The article considers peculiarities of the study of regulation of legal relations in the field of physical culture and sports at the stage of formation of sports law as a branch of legislation. Physical culture and sport as a subject of scientific research attracts the attention of scholars of various fields, including lawyers who are actively studying the phenomenon of sports law, Endeavouring to improve domestic legislation in this regard and to bring it into line with international standards.

The article analyses main tendencies of development of sports law, role and significance of international legal acts in formation of national branch of law. In particular, the influence of the works of Bordyugova G.Y. and Vasilenko M.D. on the study of this problem is considered.

Long-standing and well-known scholars and practitioners have discussed various aspects of legal relations in the field of sport: the promulgation and formation of sports law; the concept of sports law; sources of law; civil, administrative and labour relations in sports and others. It is obvious that in regulating legal relations in physical culture and sports there are problematic issues related to both gaps and contradictions, which require legal support and clear order, permanent additions, improvements, and sometimes fundamental changes.

Keywords: physical culture, sports, professional sports, legal relations, model of sports legislation, terminology of sports law.